

Lad de andre knokle løs, vi står af. Så er vi også fri for forpligtelserne. Og det er her, problemet ligger.

Diskussionen herinde går jo som regel på de materielle goder. Den går på: Jamen altså skal vi have mere af det og mere af det, og hvordan får vi råd til det, og tal hist op og herved. Det er også meget nemmere. Det er meget, meget nemmere. Men vi kan jo ikke tro, at vi løser problemet ved det.

Lars Kolind, som er forhenværende leder af Oticon, sagde engang om de daværende virksomheder og industrisamfundet: »Vi indretter virksomheder ud fra en forventning om, at folk skruer hovedet af og lægger det i garderoben, når de kommer. I virkeligheden har de allerede ved at møde på arbejdet bevist, at de kan bære et ansvar, planlægge, prioritere, træffe beslutninger, handle og disponere.«

Spørgsmålet er, om vi faktisk har indrettet vores samfund stadig væk på den samme måde. At vi lægger alle disse materielle goder, regler, normer. Vi har regler for det hele og forventer sådan set, at folk sagtens kan lægge hovedet i garderoben, for der er jo sørget for det hele; vi har tænkt på det, og ellers laver vi et ændringsforslag, og så får vi også gjort det.

Det er ikke løsningen, hvis vi skal køre det her samfund videre til at kunne møde de udfordringer og de glæder, der er ved at være del af Europa og del af en verden. Og jeg kan godt forstå, når nogle siger: Og hvad skal vi så gøre ved det? For det er det allerallersværeste, og det er formodentlig derfor, at det ikke er på den politiske dagsorden.

I CD prøvede vi at tænke noget om det her rare samfund. Vi prøvede at konkretisere første skridt af det ved at sige: Der er i hvert fald nogle ting, vi ved kunne hjælpe lidt på det her. Vi ved, at det kunne hjælpe lidt på det her, hvis vi fik skabt en folkeskole, som i højere grad kan få børn til at se nogle sammenhænge, kan få dem til at have lidt mere tid, længere forløb i deres undervisning. Ting, der pegede fra eftermiddagen til næste formiddag, fra formiddagen til om eftermiddagen, at det hele hang bedre sammen, som kunne vække deres interesse for ting, kunne få dem til at blive noget mere videbegærlige, kunne få dem til på tværs af aldersgrupper at møde sådanne nogle aktiviteter, der også kunne udligne nogle af de forskelle, der ligger i skolen. Øget IT, eller hvad det kan være. Det var et sted at starte.

Et andet sted at starte var at få fat på det med den manglende tid og sige: Jamen vi kan jo ikke blive ved med at tro på, at det, vi kalder effektivitet, kun kan nås på én måde. Er det effektivt, at man har sparet fire nattevagter, folk, der passer ældre om natten, ned til to? Er det effektivt? Det er jeg ikke sikker på. Jeg tror, det er uhyggelig lidt effektivt.

Vi var ansporet af, at vi så oversigterne over de arbejdsbetingede sygdomme stige, og at de offentlige arbejdspladser nu lå i toppen, og sagde, at det er ikke nye planer, der skal til. Det er ikke nye, store masseting, der skal til, men det er flere hænder, der skal til, og man kunne så passende droppe nogle af de tåbelige kurser og sende folk ud de steder, hvor der var behov for at blive mere effektive.

Effektivitet – vi kan ikke leve af andet. Men vi kunne godt prøve det på en anden måde, som jeg prøvede at sige for snart 1 år siden. Jeg tror ikke på, at det er effektivt at have medarbejdere med tungen ud af halsen, dårlig samvittighed, børn, der skal hentes, børn, der er syge, og alt muligt andet. Det kan vi ikke lave en lov om. Vi kan snakke om orlovsordninger og børns første sygedag og alt det her, men det er en holdningsændring, der kræves.

Vi ser antallet af det, man nu kalder livsstils sygdommene, som vi jo alle sammen lever af i et eller andet omfang og lever godt af. Men de stiger jo selvfølgelig. Og hvad koster de? Skal det med i effektiviteten? Eller skal den til enhver tid givne sundhedsminister ud og skælde ud over, at vi ryger, og vi drikker for meget rødvin, og vi må ikke ditten og datten? Jamen hvorfor gør vi det? Fordi det er blevet lidt for meget. Fordi vi lige skal klare det og det og egentlig ikke rigtig kan.

Og jeg spørger igen: Hvad er det så, der er samfundsmæssigt effektivt? Er det så lykken, at vi kunne spare 3½ medarbejder dér? Hvad med de ældre, om hvem man siger, at vi har været alt for godtgørende, hvis vi droppede efterlønnen, så kunne de jo bare blive på arbejdsmarkedet?

Ja, den er meget sød. Det var ikke os, der var velgørende med efterlønnen. Det var virksomhederne, som var mere end tilfredse med at kunne sige til Olsen: Du, Olsen, ærlig talt, der er noget, der hedder efterløn; for så kunne man nemlig dappe Olsen ud af virksomheden, når han nærmede sig de 60 år. Det er jo sandheden om den.